

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

นายสมหวัง คำอินแก้ว¹

■ บทคัดย่อ

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552 โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ ก็เพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยเฉพาะ และหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นผู้ออกแบบ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขาย ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าไม่ว่าจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำแนะนำ คำเตือนหรือข้อมูลที่สำคัญต่อการบริโภคสินค้าอย่างปลอดภัย

หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ถือเป็นสิ่งสำคัญในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะหากพิจารณาแล้วสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายไม่ได้เป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ผู้ประกอบการจะพ้นจากความรับผิด แต่หากพิจารณาแล้วเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบความเสียหายแต่ผู้บริโภค โดยในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมัน หรือญี่ปุ่น ใช้หลัก

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” แบ่งออกเป็น 4 หลักเกณฑ์ คือ หลักความคาดหมายของผู้บริโภค หลักความเสี่ยงและประโยชน์ หลักความประมาทเลินเล่อ และหลักการพิจารณากรณีอื่น ๆ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย พ.ศ.2551 พบว่า ประเทศไทยนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคตามแบบอย่างของกลุ่มสหภาพยุโรปที่เป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของไทย มาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ของฝ่ายผู้บริโภคทั่วไปที่พึงคาดหมายได้ว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่งการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยอาศัยเพียงหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเท่านั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการอำนวยความสะดวกต่อผู้บริโภคได้ ดังนั้น การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยควรนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยร่วมด้วย ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย คำว่า “สภาพของสินค้า” เพื่อตรวจสอบการใช้ความระมัดระวังของฝ่ายผู้ประกอบการในการออกแบบ ผลิต และการให้คำแนะนำ โดยให้คำนึงถึงวิธีการนำเสนอลักษณะการใช้งานและช่วงเวลาที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาดของผู้ประกอบการด้วย

■ ABSTRACT

Thailand had enacted the Liability for Damages Emerging from Unsafe Product Act B.E. 2551 which came into force upon February 21, 2009. The main objective to enact this law is, in particular, to protect the consumers from suffering injuries or damages from unsafe products, and the essence of this Act is to adopt the strict liability to enforce the entrepreneurs, irrespective of designer, manufacturer, importer, or seller, causing the damaged consumers need not to verify the unsafe products, regardless of manufacture; design; or provision of recommendations, warnings, or information as essential for safe product consumption.

The criteria on consideration of the unsafe products are essences in this Act, because after consideration of the dangerous products and it is found that they are not the unsafe products, the entrepreneurs shall be relived from liability. Nonetheless, after consideration and it is found that they are unsafe products, the entrepreneurs shall liable to remedy the consumers. There are 4 criteria used in consideration to see whether such products are the unsafe products in foreign countries, such as the United State of America, European Union, England, Germany, or

Japan; namely, criterion on consumers' expectation, criteria on risk and benefit, criterion on negligence, and other criteria in other cases.

According to the Study of the criteria on consideration of the unsafe products under the Liability for Damages Emerging from Unsafe Product Act B.E. 2551 of Thailand, Thailand adopts the criterion on consumers' expectation in accordance with the European Union which is the origin of laws on liability for products of Thailand as the criterion on consideration of the unsafe products by concentrating on considering the general consumers' expectation to see whether they are unsafe or not. Sole consideration to see whether the products are unsafe or not may cause problems of fairness to the consumers; therefore, upon consideration to see whether the products are unsafe or not in Thailand, the criteria on risk and benefit should be jointly considered to see whether the products are unsafe or not. Under the legal conditions, the word "product conditions" are used in examining the carefulness of the entrepreneurs in designing, manufacturing, and giving recommendations, by also taking into account the presentation methods, usage natures, and product launching period into the markets of the entrepreneurs.

■ บทนำ

ประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเหตุผลสำคัญในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้กล่าวคือ "สินค้าที่ผลิตในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยทำได้ยากลำบาก และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตรประจำวันแล้ว อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยากเนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไปเพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิต หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

ที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ
นี้”² ดังนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความ
เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.
2551 จึงนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด
หรือความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability)
มาใช้บังคับและเป็นถือเป็นหัวใจสำคัญ³ อัน
จะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความ
ไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชย
ค่าเสียหายที่เป็นธรรมด้วย

สำหรับความรับผิดของ “ผู้ประกอบการ”⁴
นั้น ตามพระราชบัญญัตินี้จะเกิดต่อเมื่อสินค้า
ที่ “ขาย”⁵ จะต้องเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”
ตามมาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า
ที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรือ
อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะ
สาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการ
ออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา
คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้
แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึง
ถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน
และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้า
อันพึงคาดหมายได้”⁶ จากบทนิยามดังกล่าวจะ
เห็นว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่

ปลอดภัยของประเทศไทยจะคำนึงถึงสภาพของ
สินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บ
รักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอัน “พึงคาด
หมายได้” เท่านั้น ซึ่งไม่มีความชัดเจนมากนักใน
หลักเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าว และอาจเกิด
ปัญหาในการบังคับใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม
ต่อผู้ได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้
ดังนั้น บทความนี้จึงศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์
การพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน
ต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักเกณฑ์
ดังกล่าวและสามารถที่จะนำไปปรับใช้ต่อไปได้

■ ความหมายของคำว่า “สินค้า ที่ไม่ปลอดภัย” กับ “สินค้าชำรุด บกพร่อง”

ก่อนที่จะศึกษาถึงหลักการพิจารณาสินค้า
ที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิด
ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จำเป็นที่จะต้องทราบ
ความหมาย ความแตกต่างและวัตถุประสงค์
ของคำว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย กับ คำว่า สินค้า
ชำรุดบกพร่อง ก่อนเป็นอันดับแรก กล่าวคือ

² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

³ บัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 “ผู้ประกอบการทุกคน
ต้องร่วมรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่า
ความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทของผู้ประกอบการหรือไม่”

⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 4 “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

(2) ผู้นำเข้า

(3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

(4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ
ได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 4 “ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก
หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดง
เพื่อการดังกล่าว

⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

1. สินค้าชำรุดบกพร่อง หมายถึง สินค้าที่ชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมค่า เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งหมายจะใช้เป็นปกติวิสัยของการใช้ทรัพย์สินหรือข้อกำหนดในสัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่ง จะต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั่นเอง⁷ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ซึ่งบัญญัติมาเพื่อคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าให้ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อขายสินค้า โดยให้ถือว่าผู้ขายได้ให้การรับรองโดยปริยายแล้วว่าสินค้านั้นปราศจากความบกพร่องใด ซึ่งจะมุ่งเน้นที่ตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ

2. สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้⁸ ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ซึ่งคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จึงมุ่งที่การขาดความปลอดภัยของสินค้าอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของสินค้า โดยมุ่งที่อันตรายของสินค้าไม่ใช่แต่เพียงวัตถุประสงค์

ของการใช้งานหรือประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าเท่านั้น⁹

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้ถือว่า สินค้าที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Unsafe Product) แตกต่างจากกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศที่ใช้คำว่า “สินค้าชำรุดบกพร่อง (Product defective)” สำหรับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 และนอกจากนี้ยังได้บัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอีกด้วย¹⁰

■ หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถือว่ามีความสำคัญ อันจะทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบและผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพราะการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าหากพิจารณาแล้วปรากฏว่า สินค้านั้นไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการจะหลุดพ้นจากความรับผิด แต่หากพิจารณาแล้วปรากฏว่า

⁷ วิษณุ เครืองาม คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ 2549 หน้า 220

⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

⁹ มานิตย์ วงศ์เสรีและคณะวิจัย รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า หน้า 35

¹⁰ เมธี ศรีอนุสรณ์ พ.ร.บ. ความรับผิดฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วารสารข่าว “กฎหมายใหม่” กรุงเทพมหานคร ลอว์ ดีเกสท์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 101 พฤศจิกายน 2551 หน้า 4-11.

เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในปัจจุบันประกอบด้วยกัน 4 หลักเกณฑ์ กล่าวคือ

1. หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence)
2. หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test)
3. หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test)
4. หลักการพิจารณาโดยวิธีอื่น (Alternate test)

1. การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence)

การนำเอาหลักประมาทในกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ในการดำเนินคดีความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีชื่อนานแล้ว ที่เห็นได้ชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ตัดสินคดี *Escola v. Coca Cola Bottling Co.*¹¹ เมื่อ ค.ศ. 1944 ที่มีการนำเอาหลักความประมาทในกฎหมายละเมิดมาปรับใช้กับผู้ผลิตสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งถือว่าผู้ผลิตมีความประมาทในกระบวนการผลิต การตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนที่จะนำสินค้าเข้าสู่ระบบตลาด และสามารถที่จะนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักความผูกพันทางสัญญาที่มีเงื่อนไขให้ผู้เสียหายและผู้ที่ถูกฟ้องจะต้องมีนิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางสัญญาต่อกัน

เท่านั้น เพราะหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดนั้นถึงแม้ว่าผู้เสียหายและผู้ต้องรับผิดชอบไม่มีนิติสัมพันธ์หรือไม่มีความผูกพันทางสัญญาใด ๆ ต่อกันก็ตาม จะถือว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตเป็นผู้ประมาทเลินเล่อในการออกแบบหรือการผลิตเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น

หลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยด้วยหลักประมาทเลินเล่อนั้น ในการนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงก็มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความยุติธรรมเช่นกัน เพราะในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ต้องรับผิดชอบนั้น ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตโดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ต้องรับผิดชอบมีความประมาทเลินเล่อในการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูล ค่าเตือนที่จำเป็นในการใช้สินค้าอย่างปลอดภัย ตลอดจนจำเป็นต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความเสียหายและสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยของสินค้ากับความเสียหายที่ได้รับผลกระทบนั้นด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งยากและมีข้อจำกัดสำหรับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากความรู้และพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีพิพาท มักจะอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความจริงประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ จนทำให้ไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายแต่อย่างใด

หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักกฎหมายละเมิด เรื่อง ประมาทเลินเล่อมีการนำมาใช้กับความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจาก

¹¹ *Escola v. Coca Cola Bottling Co.*, 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

ผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ก่อนที่จะมีแนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างจริงจังหรือแม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ก็ยังสามารถนำเอาหลักของกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ได้ โดยถือว่าผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลหรือตรวจสอบความปลอดภัยในการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ซึ่งความเสียหายนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่ผู้ผลิตปราศจากความระมัดระวังจนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย แม้จะไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ต่อกันก็ตาม โดยประเทศที่มีการนำเอาหลักความประมาทเลินเล่อไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้บทบัญญัติ The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2¹² บัญญัติในมาตรา 2(b) และ 2(c)¹³ เป็นกรณีการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้ากรณีความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและความไม่ปลอดภัยจากการเตือน¹⁴ ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้า ซึ่งสำหรับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการออกแบบสินค้าและจาก

คำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้ โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลใด ๆ ในห่วงโซ่ของการจัดจำหน่ายและในกรณีที่ไม่มีกระบวนการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร¹⁵

ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน การนำหลักความประมาทเลินเล่อไปปรับใช้นั้น คงเป็นไปตามกฎหมายละเมิดเป็นสำคัญ

2. หลักความความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumers expectations test)

หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในรัฐนิวยอร์กแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1916 จากการตัดสินคดี Macpherson¹⁶ ที่ศาลได้นำเอาหลักความคาดหวังของคนทั่วไปมาพิจารณาความรับผิดของผู้ขายในความ

¹² The Restatement (third) of Tort: Product liability.

.....

Section 2 CATEGORIES OF PRODUCT DEFECT

A product is defective when, at the time of sale or distribution, it contains a manufacturing defect, is defective in design, or is defective because of inadequate instructions or warnings. A product:

(a) contains a manufacturing defect when the product departs from its intended design even though all possible care was exercised in the preparation and marketing of the product;

(b) is defective in design when the foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the adoption of a reasonable alternative design by the seller or other distributor, or a predecessor in the commercial chain of distribution, and the omission of the alternative design renders the product not reasonably safe;

(c) is defective because of inadequate instructions or warnings when the foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the provision of reasonable instructions or warnings by the seller or other distributor, or a predecessor in the commercial chain of distribution, and the omission of the instructions or warnings renders the product not reasonably safe.

¹³ David G. Owen. Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. P. 326

¹⁴ Ibid., P. 425

¹⁵ The Restatement (third) of Tort: Product liability. Section 2(c)

¹⁶ Macpherson v. Buick Motor Co., 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

ประมาณเงินน้อยกว่าความคาดหมายได้ของผู้ซื้อคนสุดท้าย มาพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ขายและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศสหรัฐอเมริกาตลอดไปจนถึงกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปในเวลาต่อมา

การนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ประกอบการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าถือว่าเป็นการรับรองคุณภาพสินค้าหรือการรับประกันสินค้าโดยปริยายของผู้ขายหรือผู้ผลิตอย่างหนึ่งที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตให้สัญญาแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคแล้วว่าสินค้าที่ซื้อหรือบริโภคมีความปลอดภัย ไม่ว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตจะแสดงให้เห็นจากการประชาสัมพันธ์ของผู้ขายที่พยายามจูงใจให้ผู้ซื้อเห็นว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของผู้ขายมีคุณภาพถูกต้องและมีความปลอดภัยหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าบุคคลทั่วไปไม่มีสิทธิจะคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งในการพิสูจน์โดยใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคใช้การพิจารณาที่เป็นมาตรฐานเดียวกันกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบตามหลักละเมิด โดยนำเอาค่าเฉลี่ยปกติธรรมดาของความคาดหวังจากบุคคลที่ถือว่าเป็น วิทยุชนทั่วไป ที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมขณะนั้นมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า¹⁷ เพื่อความคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคทุกชนชั้นที่ไม่สามารถคาดหวังถึงความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยสินค้าที่มีสภาพบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยนั้นจะต้องเป็น

สินค้าที่เป็นอันตรายเกินสมควรและเกินกว่าผู้บริโภคทั่วไปโดยเฉลี่ยแล้วจะคาดเห็นได้ว่ามีสภาพที่เป็นอันตรายหรือเล็งเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ ถึงแม้ว่ามันอาจจะไม่เป็นอันตรายหรือไม่มีสภาพชำรุดบกพร่องเลยก็ตาม ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยความคาดหวังของผู้บริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของโจทก์หรือผู้เสียหายที่ได้รับบาดเจ็บเท่านั้น แต่อาศัยค่าเฉลี่ยในความคาดหวังหรือความหมายของประชาชนทั่วไปเป็นสำคัญ

การนำเอาหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดจากสิ่งที่บุคคลมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้าว่ามีความปลอดภัยหรือไม่นั้น จะนำเอาสภาพแวดล้อมของสินค้าและพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย สภาพแวดล้อมหรือพฤติการณ์ที่นำมาประกอบ คือ

1) การนำเสนอสินค้า (The presentation of the product)¹⁸ ให้ประชาชนทราบ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การให้คำแนะนำในการใช้งาน หรือการให้คำเตือนสินค้าหรือข้อมูลด้านที่เป็นอันตราย เป็นต้น

2) ความสามารถในการใช้งานสินค้าได้อย่างเหมาะสม (The product could reasonably be put)¹⁹ กับความคาดหวังในความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งผู้ผลิตต้องแจ้งให้ประชาชนทราบถึงอันตรายของผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุด

¹⁷ David G. Owen. *Products liability law second edition*. United States of America, Thomson/West.2008. P.300.

¹⁸ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." *European Journal of Transport and Infrastructure Research* 4(5). 2005. P.360.

¹⁹ Ibid.

เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าผู้ผลิตได้ประเมินความปลอดภัยทั้งหมดแล้ว นอกจากนี้ ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นสำคัญในขณะที่ผู้ผลิตได้ออกแบบ ผลิต หรือให้คำเตือนหรือคำแนะนำที่จำเป็นกับสินค้าหรือได้นำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาด ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่มักจะคาดหวังว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย

3) ช่วงเวลาที่นำสินค้าเข้าสู่หมุนเวียนในท้องตลาด (The time when the product was put into circulation)²⁰ สินค้านั้นมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใดและผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบให้ผู้บริโภคที่มีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด โดยจะพิจารณาถึงความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีขณะที่นำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ท้องตลาดว่าผู้ผลิตสามารถค้นพบหรือตรวจสอบความปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่

การนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาปรับใช้มีปัญหาและอุปสรรคในการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีอยู่หลายประการเช่นกัน กล่าวคือ

1) อันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious dangers)²¹ หมายถึง อันตรายที่ผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายสามารถรับรู้ได้อย่างง่ายดาย มีความชัดเจนของอันตรายอยู่ในตัว และผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถจัดหรือหลีกเลี่ยงอันตรายเหล่านี้ได้

ประกอบกับผู้ผลิตได้ให้ข้อมูลที่จำเป็นหรือให้คำเตือนถึงอันตรายที่เพียงพอสำหรับผู้บริโภคแล้ว เช่น ยาฆ่าแมลง เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือบุหรี่ เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคต่างทราบดีว่ามีความอันตรายแต่ความอันตรายของสินค้านั้นเป็นคุณสมบัติหรือคุณประโยชน์ของสินค้านั้น และในการนำไปใช้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้โดยง่าย ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย กรณีอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจนและเปิดเผยนี้ถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอาศัยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

2) การใช้งานผิดวิธี (Misuse)²² หมายถึง การที่ผู้บริโภคใช้ผลิตภัณฑ์นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้านั้น เช่น น้ำยาล้างเล็บ ซึ่งผู้ผลิตได้ให้คำแนะนำ วิธีการใช้งาน การเก็บรักษา และคำเตือน อย่างครบถ้วนแล้ว โดยมีคำแนะนำว่าให้เก็บให้พ้นมือเด็ก เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นกับเด็กอายุ 5 ขวบ ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบเป็นต้น

3) ผู้ใช้ความคาดหวัง (Whose Expectations?)²³ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในสถานะที่ใช้ความคาดหมายเกี่ยวกับอันตรายจากสินค้าได้ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้บริโภคก็ได้ โดยความคาดหมายเกี่ยวกับอันตรายในผลิตภัณฑ์ของทั้งสองบุคคลนี้จะมีความแตกต่างกัน ทำให้บางครั้งผู้เสียหายไม่

²⁰ Ibid.

²¹ David G. Owen. *Products liability law second edition. United States of America. P304.*

²² W. Page Keeton. *Prosser and Keeton on The law of torts. P.686.*

²³ David G. Owen. *Products liability law second edition. P304.*

ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด เช่น กรณีเด็กกับผู้ปกครอง ผู้ป่วยกับแพทย์ นายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งผู้ซื้อหรือผู้พิจารณา กับผู้ใช้หรือผู้บริโภค ไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน จึงมีปัญหาว่าจะผู้ใช้ความคาดหวังเป็นใคร

4) ความคลุมเครือและความไม่ชัดเจนของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค สำหรับการพิจารณาพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า กล่าวคือ สินค้าที่มีการความซับซ้อนในการออกแบบและการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสินค้าชนิดนั้นอย่างแท้จริง เพราะข้อมูลของสินค้านั้นมักจะอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ขาดข้อมูลที่จำเป็นในการสร้างความคาดหวังทำให้ไม่สามารถคาดหมายถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงทำให้มีการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้าต่ำเกินไป²⁴

ตัวอย่างประเทศที่มีการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคไปใช้บังคับในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A²⁵ ซึ่งถือเป็น

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฉบับแรกในโลกที่มุ่งให้ความสำคัญกับผู้บริโภคโดยเฉพาะ จนกระทั่งใน ค.ศ. 1994 ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ออก The Restatement (third) of Torts: Product liability ที่มีความทันสมัยอย่างมาก โดยมาตรา 2(a) แต่ยังคงนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการผลิต

ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป EC Directive 85/374/EEC มาตรา 6(1)²⁶ มีการกำหนดหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากความคาดหวังของผู้บริโภค²⁷ โดยมีการนำเอาสภาพแวดล้อมหรือพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณากำหนดสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้า ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในด้านการพิสูจน์ที่มีลักษณะเป็นกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต จะไม่คำนึงถึงความรู้สึกส่วนตัวของผู้ใช้และผู้ผลิตมาพิจารณา แต่จะพิจารณาจากความคาดหมาย

²⁴ W. Page Keeton. Prosser and Keeton on The law of torts. P.699.

²⁵ 402A. SPECIAL LIABILITY OF SELLER OF PRODUCT FOR PHYSICAL HARM TO USER OR CONSUMER

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if
(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and
(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(b) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller.

²⁶ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“สินค้าจะเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย เมื่อสินค้านั้นไม่ให้ความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปมีสิทธิจะคาดหวังได้ โดยพิจารณา รวมถึง

ก. การนำเสนอสินค้า

ข. ลักษณะของการใช้งานสินค้า ซึ่งมีเหตุอันสมควรคาดหมายได้ว่าสินค้าจะถูกใช้ในลักษณะดังกล่าว

ค. ช่วงเวลาที่สินค้านำเข้าสู่การหมุนเวียนในระบบจำหน่าย

แต่อย่างไรก็ตาม สินค้าที่ผลิตออกมาจะไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยด้วยเหตุที่สินค้าที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดภายหลังดีกว่า”

²⁷ Lovells. Product liability bin the European Union, lovells. 2003. P.48.

ของประชาชนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ซึ่งถือว่าการพิสูจน์จากเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะบุคคลที่ไม่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่อาจมีความคาดหวังมากไปกว่าบุคคลธรรมดา หรือไม่มีความรู้มากไปกว่าบุคคลธรรมดา

ประเทศอังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่น และประเทศไทย ได้นำเอากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ไปบัญญัติเป็นต้นแบบในการบัญญัติกฎหมายความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศ จึงได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยปริยาย

3. หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test)

การพิจารณาสินค้าไม่ปลอดภัยด้วยการวัดจากความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ถือเป็นหลักการที่พัฒนาขึ้นใหม่เพื่อชดเชยปัญหาและอุปสรรคของการพิจารณาด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคซึ่งมีปัญหาในการบังคับใช้บางสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีและวิทยาการในการผลิตขั้นสูง ผู้บริโภคทั่วไปไม่อาจคาดหวังอะไรไปมากกว่าสิ่งที่ตนเองรู้หรือมีประสบการณ์ ในเรื่องนั้น ๆ ด้วยสาเหตุ ต่อไปนี้²⁸

1) มนุษย์ขาดข้อมูลที่จำเป็น เพื่อสร้างความคาดหวังของตนเอง

2) ทางจิตวิทยาของมนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ถึงสิ่งที่จะได้รับบาดเจ็บของตนเอง และไม่มีเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจที่สำคัญ จึงเป็นการประเมินความปลอดภัยที่ต่ำเกินไป

3) ผู้ที่กระทำการใด ๆ เพื่อให้ตนเองได้กำไรสูงในระยะสั้น และการใช้ต้นทุนที่ต่ำ โดยไม่คำนึงถึงผลในความเสียหายในระยะยาว

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถคาดการณ์ได้ถึงความปลอดภัยของตนเอง จึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยการใช้หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ถือว่าเป็นปัญหาที่ไม่มีความชัดเจนและบ่อนทำลายหลักการทดสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค จนทำให้ไม่มีความน่าเชื่อถือในที่สุด จนกระทั่งได้มีการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาใช้ช่วยในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้านี้ร่วมกับการพิจารณาด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคด้วยในเวลาต่อมา

หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit)²⁹ หรือหลักการทดสอบโดยจากวัดความอันตราย (Dangerous test)³⁰ ถือเป็นการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่มีพื้นฐานมาจากหลักของกฎหมายละเมิด โดยอาศัยหลักความรับผิดชอบผิดเด็ดขาด (Strict liability) มาพิจารณา

²⁸ Hubbard, Reasonable Human Expectation: A normative Model for Imposing Strict Liability for Defective Product, 29 Mercer L. Rev. 465, 475 (1978) อ้างใน David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. Page 309 เชิงบรรณ 41

²⁹ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.311.

³⁰ Michael Flynn. "Madden & Owen on products liability." Legal Stud Forum 27 no1 2003.

ร่วมด้วย ซึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจะมุ่งพิจารณาที่การกระทำของผู้กระทำละเมิดหรือผู้ผลิตสินค้ามากกว่าผู้ถูกกระทำหรือผู้บริโภค โดยจะวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุน (Cost) ในการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัยกับผลประโยชน์ (Benefit) ที่สังคมได้จากการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัย กล่าวคือ หากผู้ผลิตใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ผลิตสามารถคาดหมายได้จากสินค้าว่ามีอันตรายมากกว่าที่จะอำนวยความสะดวกต่อผู้บริโภคหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้ผลิตจะต้องคาดหมายได้อีกว่าจะเกิดอันตรายจากการออกแบบหรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดอันตรายในอนาคตและผู้ผลิตได้ใช้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการหลีกเลี่ยงอันตรายที่มีประสิทธิภาพแล้ว จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องคำนึงในส่วนนี้เป็นสำคัญ

ปัญหาของการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น มักจะถูกนำมาใช้กับปัจจัยที่มีความสมดุลในสิ่งที่มีขนาดใหญ่ และมักจะเป็นปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจเกือบทั้งหมด เพราะปัญหาในวงกว้างจะพบว่า การกำหนดสูตรในส่วนของต้นทุนและประโยชน์ในด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค มักไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค³¹ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วในทางการตลาดผู้ผลิตไม่สามารถที่จะต่อรองราคากับผู้บริโภคขาย

บุคคลได้โดยตรง ได้จึงทำให้การกำหนดราคาไม่มีความเหมาะสมตามที่ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคต้องการ ดังนั้น แทนที่จะกำหนดเฉพาะความปลอดภัยของผู้บริโภคเท่านั้นหรือพิจารณาวิเคราะห์เพียงประสิทธิภาพของสินค้าอันถือว่าเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ แต่ควรพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดกับฝ่ายผู้ประกอบการด้วย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างกัน

ตัวอย่างประเทศที่นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้บทบัญญัติแห่ง The Restatement (third) of Torts: Product liability มีการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์นำมาบัญญัติในกฎหมายเพื่อใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบของสินค้าที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ มาตรา 2(b) และจากการเตือน มาตรา 2(c) เพื่อใช้พิจารณาพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่ศาลจำเป็นต้องใช้การพิจารณาในแง่ของผู้ผลิตว่ามีเหตุอันสมควรที่จะออกแบบสินค้าและกำหนดคำเตือนในสินค้าให้มีความปลอดภัยอย่างไรหรือไม่³²

ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ เยอรมัน และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเหล่านี้ไม่ได้บัญญัติให้นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในการปรับใช้ศาลจึงได้นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The risk – utility test) มาปรับใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้หลักความ

³¹ Klemme, *The Enterprise Liability Theory of Torts*, 47 U. Colo. L. Rev. 153, 191 n.106 (1976) อ้างใน David G. Owen (2008). *Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. P. 317* เบื้องต้นที่ 35

³² Ibid., P. 425

คาดหวังของผู้บริโภคตามมาตรา 6(1) โดยให้เหตุผลในคำพิพากษาว่าผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังในผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตว่ามีความเหมาะสม³³ ซึ่งจะพิจารณาจากทางเลือกที่ผู้ผลิตสามารถทำให้เกิดความเหมาะสมเท่าที่จะทำได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงการออกแบบและความรุนแรงของอันตรายที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นการนำเอาหลักการวิเคราะห์ต้นทุนกับประโยชน์ (Risk – Benefit) มาประยุกต์ใช้ร่วมกันกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักความคาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ประกอบการพิจารณา ศาลจำเป็นต้องกล่าวอ้างถึงข้อความ “All circumstances” หรือพฤติการณ์ทั้งปวง

4. การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีการพิสูจน์อื่น ๆ

หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบโดยประมาท (Negligence) หรือความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) เพียงหลักใดหลักหนึ่งนั้นมีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร จึงเริ่มหันมาใช้ทางเลือกในการพิสูจน์อื่นในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต

มีการแยกวิธีการพิจารณาออกเป็น 2 หลักการ กล่าวคือ

1) หลักการพิสูจน์ร่วมกัน (Combing test)³⁴ เป็นการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าร่วมกัน โดยโจทก์จะต้องแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความไม่ปลอดภัยเกินกว่าที่ผู้บริโภคทั่วไปจะคาดหมายได้ และหากโจทก์พิสูจน์ได้ดังกล่าวแล้ว จำเลยไม่อาจแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์หรือต้นทุนและประโยชน์ในแนวโน้มของโอกาสที่จะเกิดอันตรายซึ่งผู้ผลิตได้กระทำการตามหน้าที่ที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดอันตรายแล้ว ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

2) หลักการพิสูจน์ข้อบกพร่องที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (Defect – specific test)³⁵ เป็นการใช้หลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่แตกต่างกันในความไม่ปลอดภัยแต่ละประเภทอย่างชัดเจน โดยความไม่ปลอดภัยจากการผลิตสินค้าที่นอกเหนือจากแบบแผนที่วางไว้หรือคุณภาพผิดจากข้อกำหนดจะนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาพิจารณา ส่วนในการออกแบบและการให้คำแนะนำหรือคำเตือนจะนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดมาใช้เป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

³³ Cj Miller and R.S Goldberg (2004). Product liability second edition, Oxford University Press Inc.2004. P.356.

³⁴ David G. Owen . Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. 2008. P.323.

³⁵ Ibid., P. 326.

หลักการพิจารณาอื่น ๆ (Alternative test) นี้ มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น

■ หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้นำเอาต้นแบบของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปหรือ EC Directive 85/374/EEC มาเป็นแนวทางร่างกฎหมายดังกล่าว³⁶ ดังนั้น ประเทศไทยจึงรับเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นหลักพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เห็นได้จากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คำนีямคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในตอนท้ายที่ใช้คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าจะใช้ความคาดหมายของใคร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือประชาชนทั่วไปเป็นหลัก ดังนั้น ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นของประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่ม

ประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมันหรือประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประเทศเหล่านี้มุ่งเน้นพิจารณาความปลอดภัยของสินค้ามากกว่าการพิจารณาถึงความบกพร่องจากการใช้งาน โดยวัดที่ระดับความปลอดภัยที่เหมาะสม อันพึงคาดหมายได้ของประชาชนเป็นสำคัญ และจะไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภคที่อาจใช้ความคาดหวัง แต่จะพิจารณาจากความคาดหมายของประชาชนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น เพราะผู้บริโภคที่ได้รับ ความเสียหายอาจจะไม่มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับสินค้าจึงไม่อาจพิจารณาพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยได้ ซึ่งหากวิญญูชนหรือประชาชนธรรมดาทั่วไปโดยเฉลี่ยคาดหวังว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายหรือไม่ปลอดภัยแล้ว แม้ว่าสภาพของสินค้าจะไม่ปรากฏความชำรุดบกพร่องใด ๆ ก็ตามก็ถือว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

คำนีямของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4 ดังกล่าวพิจารณาจากกฎหมายของต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าเกณฑ์การวัดหรือการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ที่คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ซึ่งเป็นภาษากฎหมาย หมายถึง ความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไป³⁷ โดยอาศัยความคาดหมายของคนธรรมดาสามัญทั่วไปหรือวิญญูชนที่ใช้ภาวะวิสัย หรือพฤติการณ์แล้ว ควรคาดหมายได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย

³⁶ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2554 หน้า 76

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 166

ส่วนการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ไม่ปรากฏว่าประเทศไทยได้นำมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ส่วนหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิดพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักดังกล่าวได้ ซึ่งตั้งแต่มีการประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นต้นมายังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือคำพิพากษาของศาลฎีกาที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวคำพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นเดียวกับต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ สำหรับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการและผู้ได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ขณะที่ยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลในประเทศไทย ควรจะนำเอาปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศมาบังคับใช้ กล่าวคือ

1. คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในการพิจารณาว่าสินค้าใดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามนัยแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ควรนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาบังคับใช้ ภายใต้คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ตามมาตรา 4 ตอนท้าย โดยพิจารณาจากความ

พึงคาดหมายได้ของประชาชนทั่วไปที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นมาพิจารณามากกว่าที่จะพิจารณาจากผู้บริโภคที่เป็นฝ่ายผู้เสียหายหรือฝ่ายผู้ประกอบการเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น

2. การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility test) อาจประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภค ในกรณีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีกระบวนการผลิตหรือการออกแบบที่สลับซับซ้อนหรือกรณีสินค้าที่ใช้วิทยาการเทคโนโลยีขั้นสูงเกินกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคสามัญจะคาดหมายถึงความปลอดภัยได้ อันจะถือเป็นหลักการพิจารณาจากความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์ (Expectation – Risk – Benefit test) หรือหลักความคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้า ซึ่งจะทำให้ผู้พิพากษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ค้นหาความเสี่ยงและประโยชน์นั้น

3. คำว่า “สภาพของสินค้า” ตามคำนิยามตามมาตรา 4 นั้น นอกจากจะหมายความว่าลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าแล้ว ยังควรพิจารณา รวมไปถึง การนำเสนอสินค้า ลักษณะของการใช้งานของสินค้าที่สามารถใช้งานได้เหมาะสม และช่วงเวลาทีสินค้านั้นเข้าสู่ท้องตลาดด้วย

4. กรณีของสินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดในช่วงเวลาที่ยังไม่มีวิทยาการและเทคโนโลยีในขณะนั้นตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ หรือเรียกว่า “State of The art” ถึงแม้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ไม่ได้บัญญัติไว้ก็ตาม ในการพิจารณาถึงความ
เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยภายใต้คำว่า “สภาพ
ของสินค้า” จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงช่วง
เวลาที่สินค้านั้นออกสู่ท้องตลาดว่าผู้ผลิตหรือ
สภาวะทางวิทยาการและเทคโนโลยีว่าขณะนั้น
สามารถตรวจสอบได้หรือไม่

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะ
ประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้กฎหมายความ
รับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อไปนี้ในภายหน้า

■ บรรณานุกรม

มานิตย์ จุ่มปา (2554) คำอธิบายกฎหมายความ
รับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า
ที่ไม่ปลอดภัย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมธี ศรีอนุสรณ์ (2551) “พ.ร.บ.ความรับผิด
จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” วารสารข่าว
“กฎหมายใหม่” 6 , 101 (พฤศจิกายน) :4-11

Cj Miller and R.S Goldberg. (2004). **Product
liability second edition**. United States:
Oxford University Press Inc.

David G. Owen. (2008). **Products liability
law second edition**. United States of
America, Thomson/West.2008.

Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis.
(2005). “Product liability for ADAS; legal
and human factors perspective.” **European
Journal of Transport and Infrastructure
Research**. 4, 5. :357 – 372.

Michael Flynn. (2003). “Madden & Owen on
products liability.” **Legal Stud Forum**.
27, 1. 476-477. Retrieved January 15, 2011.
From <http://www.hwwilson.com>

W. Page Keeton. (1984). **Prosser and Keeton
on The law of torts**. the United States
of America, West publishing Co. 1984.

